

Helle ym.: Ehdotus laiksi rikkipäästöjen verottamisesta

Eduskunnalle

ALOITTEEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Aloitteessa ehdotetaan, että rikkipäästöille asetettaisiin vero, joka muutaman vuoden kuluessa nousisi niin, että päästöjen aiheuttajat saisivat sopeutumisaikaa, mutta tietäisivät samalla veron väistämättä nousevan.

Energiantuotantoon käytetyn polttoaineen rikkiverosta maksettaisiin palautusta talteen otetun rikin määrän perusteella.

PERUSTELUT

1. Yleistä

Kestävän kehityksen toteutuminen edellyttää, että talouden toiminta ei tuhoa ekosysteemien toimintakykyä. Ympäristöongelmat vaihtelevat laajuudeltaan ja luonteeltaan. Osa ongelmista, kuten ilmaston muutos, koskettaa koko ihmiskuntaa, kun taas osa koskettaa vain jotakin maanosaa tai sitä pienempää maaryhmää. On myös tätä pienempiä seudullisia ja paikallisia ongelmia.

Talouden toiminta alkutuotannosta jalostukseen, jakeluun ja kulutukseen kuormittaa ympäristöä monin tavoin. Suomessa tuotannon taso ja ympäristökuormitus ovat korkeita. Teollisuuden energiavaltaisuuden, korkean elintason ja maantieteellisen sijainnin takia energian käyttö vuonna 1988 asukasta kohti oli noin 6:ta öljytonnia vastaava määrä ja fossiilisten polttoaineiden käytön hiilidioksidipäästöt olivat noin 10 tonnia. Päästöistä osa on 1980-luvulla vähentynyt, kuten päästöt vesistöihin ja rikkidioksidipäästöt. Sen sijaan esimerkiksi hiilidioksidipäästöt ja typen oksidien päästöt ovat kasvaneet. Lisäksi maakaasun käytön lisääntyminen lisää varsinkin heikon teknisen tason takia metaanipäästöjä maakaasun tuotannossa ja kuljetuksessa; vaikka

nämä päästöt eivät siten olekaan peräisin Suomen alueelta, ne liittyvät kuitenkin maakaasun kulutukseen Suomessa.

Maamme näkökulmasta keskeisinä ongelmina voidaan pitää kloorifluorihilivetyjen (tunnetaan myös englannin kielestä lainatulla lyhenneellä CFC), hiilidioksidin, typen oksidien ja rikkidioksidin päästöjä, rehevöittäviä ja happea kuluttavia jätepäästöjä, myrkyllisiä aineita ja yhdisteitä sekä jätteitä.

Vaikka maailmanlaajuiset ja alueelliset ympäristöongelmat ovat ratkaistavissa vain kansainvälisellä yhteistyöllä, Suomen tulee kuitenkin korkean elintasonsa ja ympäristöstä riippuvan taloutensa vuoksi edetä myös omilla toimilla mahdollisimman pitkälle.

Tässä aloitteessa keskitytään rikkiongelmaan.

2. Rikkipäästöt

Vuonna 1988 rikkidioksidia syntyi Suomessa 60 kg asukasta kohti, kun OECD:n keskiarvo oli 48 kg ja koko maailman noin 20 kg. Siten henkeä kohti laskien Suomi on merkittävä rikkipäästöjen aiheuttaja.

Rikkipäästöt syntyvät teollisuuden raaka-

aineen tai energiantuotannon polttoaineen sisältämästä rikistä. Nämä päästöt voivat olla rikkidioksidina tai haihtuvina orgaanisina yhdisteinä.

Rikkidioksidipäästöjä voidaan alentaa vähentämällä energiankulutusta, muuttamalla energiantuotannon rakennetta toiseen ensisijaisenergian lähteeseen, käyttämällä vähärikkisempää raaka- ja polttoainetta sekä poistamalla rikkidioksidi savukaasuista.

Suomen rikkipäästöt ovat alentuneet vuoden 1980 noin 584 000 tonnista rikkidioksidia noin 242 000 tonniin vuonna 1989. Vähennys on saatu aikaan siirtymällä vähärikkisemmän öljyn ja hiilen käyttöön energiantuotannossa, vähentämällä polttoöljyn käyttöä, tehostamalla teollisuuden tuotantotapahtumia ja ydinenergialla.

Valtioneuvosto teki tammikuussa 1991 periaatepäätöksen 80 prosentin vähennyksestä vuoden 1980 tasosta, jolloin palattaisiin 1950-luvun alun tasolle. Vain mikäli Suomessa ja valtaosin muuallakin Euroopassa päästään tämän suuruisen vähennykseen, voidaan laskeuma saada alenemaan kriittiseen kuormitukseen.

Tässä aloitteessa ehdotetaan kotimaisten rikkipäästöjen alentamiseen käytettäväksi taloudellista ohjausta muita keinoja täydentävänä. Yleisesti ottaen taloudelliset keinot ovat osoittautuneet joustaviksi ja myös talouden toiminnan kannalta tehokkaiksi.

Aloitteessa esitetään, että vero nousisi asteittain, jolloin päästöjen aiheuttajilla olisi aikaa sopeutua, mutta samalla varma tieto siitä, että vero nousee tulevaisuudessa niin korkeaksi, että on järkevää välttää veron maksaminen päästöjä vähentämällä.

Veron suuruus ja porrastus perustuu vuoden 1990 valtiopäivillä tehtyyn ns. opposition haitta-verotyöryhmän esitykseen. Siten polttoaineesta ryhdyttäisiin kantamaan rikkiveroa vuoden 1992 alusta ja teollisuuden ilmaan päästämästä rikistä vuoden 1993 alusta. Opposition yhteiseen esitykseen nähden sen sijaan säännöksissä on täsmennetty tuolloisen esityksen ylimalkaisia kohtia, mm. verottomuutta, veron palauttamista, verovelvollisuutta, veron määräämistä, suorittamista, maksuunpanoa ja muutoksenhakua.

Lisäksi ehdotetaan, että kun eduskunnalle on annettu esitys tämän lain muuttamisesta, valtioneuvostolla olisi oikeus määrätä, että rikkiveroa kannetaan esityksen mukaisesti. Tällä tähdätään siihen, että veroa voidaan joustavasti ja tarkoituksenmukaisesti korottaa, milloin rahanarvon aleneminen uhkaa vähentää lain tehoa tai

milloin on muu syy veron korottamiseen. Laki-ehdotuksessahan vero on ilmaistu markkamäärinä alkuainerikiksi laskettua rikkiä. Vero olisi aluksi 10 markkaa kilolta ja nousisi viidessä vuodessa 30 markaksi; voimakkaan inflaation oloissa näin säädetty vero menettäisi tehoaan, ellei samalla säädettäisi joustavasta mahdollisuudesta korottaa veroa. Esitykseen ei kuitenkaan ole sisällytetty indeksiautomaattikkaa, niin kuin on tapana eräissä sosiaalietuuksissa.

3. Myös vaihtoehdotonta on verotettava

Eduskunnan ympäristöverokeskusteluissa viime kaudella esitettiin myös mielipiteitä, joiden mukaan oikea ympäristövero olisi vain sellainen vero, joka kohdistuu sellaiseen toimintaan, jolle on olemassa veroton vaihtoehto.

Tämä osoittaa joko täyttää asiantuntemattomuutta tai sitten kyse ei ole asiantuntemattomuudesta vaan vielä pahemmasta: väitteellä halutaan peitellä sitä, että tosiasiaassa vastustetaan taloudellisten keinojen käyttöä ympäristön hyväksi, mutta halutaan silti esiintyä ympäristön puolustajana.

Ympäristöverolla sisällytetään tuotteen hintaan ulkopuolisille koituvia kustannuksia, jotka markkinataloudessa eivät itsestään sisälly valmistuskustannuksiin. Näitä ulkoisia kustannuksia ovat esim. ympäristölle aiheutuvat vauriot. Useimmiten nämä ulkoiset kustannukset joudutaan arvioimaan, mutta on parempi arvioida ne edes jollakin tarkkuudella ja verolla sisällyttää nämä kustannukset tuotteen hintaan tai tuotantoprosessin kustannuksiin kuin merkitä ne nolla markaksi.

Ulkoisten kustannusten sisällyttäminen veron avulla hintaan merkitsee sitä, että jokin muu vaihtoehto saattaa tulla halvemmaksi. Jos ei ole olemassa täydellistä korviketta, vähenee sentään haitallinen toiminta, mikä sekin on ympäristön kannalta toivottavaa, koska tällöin vauriotkin vähenevät.

Vero siis toisaalta ohjaa valintaa ja ainakin vähentää haitallista toimintaa.

Kun useinkaan ympäristölle haitallisille toiminnolle ei löydy tarkkaa haitatonta korviketta, kertyy myös veroa julkiselle vallalle. Se, että ympäristövero tuottaa, ei siis ole todiste veroa vastaan. Ympäristöverolla voi siis olla samalla kertaa sekä ohjaava että tuloa tuottava vaikutus.

Ympäristöveroa eli taloudellisia ohjauskeinoja joudutaan käyttämään esimerkiksi silloin, kun

jotakin toimintaa ei suorastaan ja kokonaan voida kieltää. Samalla ympäristövero täydentää esimerkiksi päästömääriä koskevia normeja ja antaa lisäkiihokkeen säästäväisyyteen ympäristömme ja voimavarojemme suhteen.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että Eduskunta hyväksyisi seuraavan lakiehdotuksen:

Laki

rikkipäästöjen verottamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Polttoaineen rikkivero

Kivihiilessä, raakaöljyssä ja öljytuotteissa sekä kotimaassa voimalaitoksessa käytettävässä jyrsturpeessa olevasta rikistä on suoritettava valtiolle veroa (*rikkivero*) polttoaineen sisältämän rikkimäärän mukaan siten, että veron määrä on kilogrammalta alkuainerikiksi laskettua rikkiä:

- 1) 10 markkaa 1 päivästä tammikuuta 1992 lukien,
- 2) 20 markkaa 1 päivästä tammikuuta 1994 lukien ja
- 3) 30 markkaa 1 päivästä tammikuuta 1997 lukien.

2 §

Ilmaanpäästön rikkivero

Teollisuuden ilmaan päästämästä, muusta kuin polttoaineesta peräisin olevasta rikkidioksidista on suoritettava valtiolle veroa (*rikkivero*) siten, että veron määrä on kilogrammalta alkuainerikiksi laskettua rikkiä:

- 1) 10 markkaa 1 päivästä tammikuuta 1993 lukien,
- 2) 20 markkaa 1 päivästä tammikuuta 1994 lukien ja
- 3) 30 markkaa 1 päivästä tammikuuta 1997 lukien.

Asetuksella säädetään ilmaan päästetyn rikin arviointi- ja laskentaperusteista ja mittaustavaisista sekä valvonnasta.

Asetuksella voidaan säätää niistä perusteista,

joilla 1 momentissa tarkoitettussa tapauksessa rikkiverosta voidaan vapauttaa, milloin sanotun päästön määrä on erittäin vähäinen.

3 §

Verottomuus ja veron palauttaminen

Edellä 1 §:ssä tarkoitettu polttoaine on verotonta, jos se myydään, luovutetaan tai tuodaan maahan varastossa pitäjän verottoman polttoaineen varastoon tai varmuusvarastoon.

Rikkiverosta maksetaan hakemuksesta palautusta niille polttoaineen käyttäjille ja jalostajille, jotka poistavat rikin savukaasusta tai polttoaineesta siten kuin siitä asetuksella tarkemmin säädetään.

Asetuksella voidaan säätää, että tullihallitus voi antaa tarkempia määräyksiä 2 momentissa tarkoitettun asetuksen soveltamisesta.

4 §

Verovelvollinen

Siihen, kenelle 1 §:ssä tarkoitettu rikkivero määrätään, noudatetaan soveltuvin osin sitä, mitä on säädetty polttoaineverosta annetun lain (948/82) 5 §:ssä.

5 §

Erinäisiä säännöksiä

Maassa valmistetusta 1 §:n tarkoittamasta veronalaisesta aineesta kannettavan rikkiveron määräämisestä, suorittamisesta, maksuunpanosta ja muutoksenhausta sekä muutoinkin on,

jollei tässä laissa toisin säädetä, soveltuvien osin voimassa, mitä valmisteverotuslaissa (558/74) tai sen nojalla on säädetty tai määrätty.

Maahan tuodusta sekä valtion varmuusvarastosta otetusta 1 §:n tarkoittamasta veronalaisesta aineesta kannettavan rikkiveron määräämisestä, suorittamisesta, maksuunpanosta ja muutoksenhausta sekä muutoinkin on, jollei tässä laissa toisin säädetä, soveltuvien osin voimassa, mitä tullista on säädetty tai määrätty.

Rikkiverosta 2 §:n tarkoittamassa tapauksessa on veron määräämisestä, suorittamisesta, maksuunpanosta ja muutoksenhausta sekä muutoinkin, jollei tässä laissa toisin säädetä, soveltuvien osin voimassa, mitä liikevaihtoverolaissa (532/63) on säädetty.

Tarkemmat säännökset tämän lain täytäntöönpanosta annetaan asetuksella. Asetuksella voidaan myös säätää ehdoista ja rajoituksista, jotka koskevat oikeutta pitää 1 §:n tarkoittamia veronalaisia aineita verottamattoman aineen varastossa.

Kun eduskunnalle on annettu esitys tämän lain muuttamisesta, valtioneuvostolla on oikeus määrätä, että rikkiveroa kannetaan esityksen mukaisesti.

6 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1992.

Lakia sovelletaan 1 §:n tarkoittamaan rikkiä sisältävään aineeseen, joka sanotussa pykälässä mainittuna päivänä tai sen jälkeen viedään valmistuspaikalta tai varastonpitäjän verottoman polttoaineen varastosta tai valtion varmuusvarastosta taikka luovutetaan tullivalvonnasta.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Helsingissä 18 päivänä huhtikuuta 1991

Esko Helle
Iivo Polvi
Jaakko Laakso

Claes Andersson
Pekka Rätty
Heli Astala
Outi Ojala

Asko Apukka
Timo Laaksonen
Eila Rimmi